

FRI -K1-2-QHE-01

METHODOLOGY FOR ESTABLISHING BUDGETARY FORECASTS BY DEPARTMENTS AND FACULTIES WITH REPORTING THE QUALITY OF THE USED RESOURCES¹⁰

Prof. Veselin Grigorov, DcS

Faculty of Mechanical and Manufacturing Engineering,
“Angel Kanchev” University of Ruse
E-mail: vgrigorov@uni-ruse.bg

Eng. Miglena Angelova, PhD student

Faculty of Mechanical and Manufacturing Engineering,
“Angel Kanchev” University of Ruse
Phone: +359 899 299 449
E-mail: mangelova@uni-ruse.bg

***Abstract:** The quality of the training is inextricably linked to the quality of the human, material or information resources used. The ministry of education methodological guidelines for drafting a budget forecast focus on the learning time criterion, but do not allow complementarities with other criteria. The cost of departments in the previous planned moment is an appropriate criterion for the overall reporting of the quality of the resources used.*

***Keywords:** Education, budget, quality, criteria, fragmentation, departments*

***JEL Codes:** I22*

ВЪВЕДЕНИЕ

Законовото изискване от 01.01.2017 г. за обвързване между разходите и приходите от субсидия и семестриални такси с конкретния брой на обучаваните студенти в професионални направления постави като актуален въпроса за разработване на съответна методика за съставяне на бюджетна прогноза за университетските структурни звена – факултети и филиали. Това ниво на структуриране е с подчертано координационни функции и няма пряко отношение към осъществяваните разходи за нуждите на учебния процес. В тази връзка структурното ниво на бюджетната диференциация е подходящо да обхване катедрите, а бюджетите на факултетите и филиалите да се формират чрез сумиране бюджетите на съответните катедри.

Разработването на методика за бюджетна диференциация е необходимо да отразява обстоятелството, че качеството на обучението е неразривно свързано с качеството на използваните човешки, материални и информационни ресурси. Методическите указания на МОН за съставяне на бюджетна прогноза акцентират на критерия време на обучение, но допускат и допълване с други критерии.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Процесите и техните резултати, включително и в областта на образованието, имат задължително измерения свързани с развитието или със състоянието им във времето, а също и с количеството и качеството на използваните при това ресурси.

Процесите в областта на образованието като такива, които се развиват в консервативна система, имат особеността, че тяхното текущо състояние е в зависимост и от предходното им развитие. Комплексен показател за предхождащото и за текущото

¹⁰ Докладът е представен на 56-та Научна конференция на Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Съюз на учените – Русе „Индустрия 4.0 Бизнес среда. Качество на живот“ с оригинално заглавие на български език: Методиката за съставяне на бюджетна прогноза по катедри и факултети с отчитане качеството на използваните ресурси

състояние, който има отношение към тяхна свързваща характеристика при циклично повторение на процесите, е относителният разход на ресурси за един учебен час [1].

Показателите, чрез които се представя времето измерение на процесите в областта на образованието, включват продължителност на периода за тяхното протичане, скорост на настъпващите изменения и съответно на ускорение, характеризиращо интензивността в обхвата на информационното пространство. Продължителността е основна количествена характеристика, която е заложена в учебните планове, а другите два показателя имат отношение към качеството на тези планове. Равномерната или нарастваща скорост на измененията – трупане на знания и умения, са предпоставка за ограничаване разхода или разхищаването на ресурси, а повишената интензивност подсказва наличието на преход към формиране на интелигентен подход, който е предпоставка за самостоятелно усвояване на знанията и за развитие на творческите възможности. Един от възможните косвени белези за постигане на положителна качествена характеристика на учебния план е обстоятелството, свързано с монотонното нарастване на себестойността за обучението на един студент с преминаването му в по-горен курс.

Ресурсното измерение на ангажираните в образователния процес ресурси включва съответни характеристики, които се влияят от продължителността на употреба на необходимите човешки, материални и информационни ресурси с присъщо за тях качество. Независимо от възможното разнообразие на конкретни характеристики на използваните ресурси – научни степени и звания, учебна литература, обвързана с методологията за нейното усвояване, съвременни изследователски средства и свързания с тях специализиран софтуер, комплексен показател за съответната им роля при осъществяване целите на образователно-квалификационните степени е разходът, който се реализира чрез ангажираните образователни структури.

Факторът разходи в образователния процес, освен комплексността на своето изражение, има възможността да бъде в позицията на универсален критерий за характеризиране на количеството, но в още по-значителна степен и на качеството на предизвикваните изменения при процесите на обучение. Този критерий е подходящ за използване при планиране поради обстоятелството, че пряко участва в бюджетния баланс, а в комбинация с критерия продължителност на обучение позволява да се обхване влиянието на времето и на ресурсното измерение при образователния процес, които се представят с техните количествени и качествени аспекти. При това е възможно да се отчитат в различна степен всеки от аспектите в зависимост на спецификата на осъществявания образователен процес.

Разходите на структурните звена включват редица компоненти [2] като в една от тях – общи разходи, се калкулират тези разходи, които не могат пряко или косвено да се отнесат към конкретно звено. В разпределението на тези общи разходи също се отразява едновременно влиянието на продължителността на образователния процес и на ангажираните в него ресурси. Подходящ критерий за разпределение на общите разходи е произведението от сумата на учебните часове поети от звеното и неговия преподавателски щат. Това произведение в човекочасове отразява влиянието на продължителността на обучението и на тази част на ангажираните в образователния процес ресурси, които не са обвързани със специфични за процеса качествени характеристики (включени са елементи на административни разходи за управление и на свързани с тях режимни разходи, които са с еднакво отношение към всички звена, но резонно не се засягат разходи свързани с квалификацията на преподавателския персонал или други конкретни качествени характеристики с пряко значение към образователния процес).

След идентификация на разходната част от бюджетния баланс на звената, приходната част задължително включва отчитане на приноса на звената съгласно тяхното участие, което отразява продължителността на осъществяваното от тях обучение и се коригира с подходящ показател, свързан с ресурсното измерение на образователния процес. В съответствие с регламентирания режим на финансиране на висшето образование приносната част на двете измерения се отчита с количеството на приведения брой студенти,

които имат приходен дял, включващ субсидия (изразена с базова стойност и коефициенти за специфичност на специалността и за качеството на извършваното обучение) и семестриална такса, както и на други приходни елементи, свързани с докторантско обучение и с различни отчисления за присъщата дейност на звената (отчисления за магистърско и друго продължаващо обучение, от научно-изследователска дейност и специализирани услуги, от продажба на неизпознавани активи, от лицензионни такси на интелектуална собственост и други подобни).

Определянето на приноса на звената по отношение на продължителността на образователния процес е регламентирано чрез методически указания на МОН, които са издадени на основание на чл.90, ал.10 от ЗВО. В съответствие с този принос пропорционално се разпределя общия брой на приведените студенти във всяка специалност. Аналогично разпределение на същия брой приведени студенти при отчитане на разходното измерение може да се получи ако часовете, с които е ангажирано звеното, се заменят с тяхно произведение, включващо като множител себестойността на един учебен час за същото звено. Методическите указания на МОН насочват определянето на часовете единствено към заложения в учебния план хорариум. Същевременно отчетните дейности включват и допълнителни натоварвания, които са свързани с участие в държавни изпитни комисии за дипломиране, конкурсни процедури, ръководство на докторанти и т.н. С оглед избягване на усложнение на методиката при отчитане приноса на звената това допълнително натоварване е възможно да се отрази чрез коефициент за съотношение на часовете от основните и допълнителните ангажименти.

Изчислените стойности на приведените студенти през часове (продължителност на обучението) и през разходите (качество на използваните ресурси) определят полагащият се средно-аритметичен брой на приведените студенти от всяка специалност, за чието обучение всяко от звената получава право върху съответен приход по начин както това право се ползва при формиране приходната част на университетския бюджет [3].

ИЗВОДИ

Представените съображения позволяват да се обосноват конкретни решения при разработването на методика за съставяне на бюджетна прогноза на структурните звена. Положителният ефект за тези решения е възможността да се отрази влиянието не само на фактори, свързани с продължителността на провежданото обучение, каквото задължително изискване е включено в методическите указания на МОН, но и на факторите, които отразяват качеството на ползваните ресурси. При това, без съществено усложняване на методиката, са налице предпоставки, които осигуряват подходящи условия за поддържане и/или подобряване на качеството на учебната дейност при ползване на наличните в плановия период ресурси.

REFERENCES

V. Grigorov, M. Angelova, , Using the cost of students training for budgetary planning by professional departments, specialties and units, SK "Technical University - Sofiq" Faculty of Sliven, Bulgaria 2017, ISSN 1312-3920 (in print) (*Оригинално заглавие:* В. Григоров, М. Ангелова. Използване на себестойността на обучение на студентите при бюджетно планиране по професионални направления, специалности и звена. НК "Технически Университет - София" Факултет Сливен, 2017, ISSN 1312-3920 (под печат).)

V. Grigorov, J. Angelov, Fragmentation and Scope of Cost Elements in Determining Costs of Student Training, SW UR "Angel Kunchev", 2014, p.72-75 ISSN 1311-3321(*Оригинално заглавие:* В. Григоров, Ю. Ангелов, С. Савов. Фрагментация и обхват на разходните елементи при определяне себестойността на обучението на студентите. Научни трудове на РУ „А. Кънчев“, Русе, 2014, с.72-75 ISSN 1311-3321)

D. Minchev, Economic Approach to the Problems of Higher Education in the Context of the Public Environment in Bulgaria., publiting house „Lenny Ann“, Ruse 2014, p. 160 ISBN 978-619-

7058-32-1 (*Оригинално заглавие:* Д. Минчев, Икономически подход към проблемите на висшето образование в контекста на обществената среда в България. И-во „Лени Ан“, Русе, 2014, с.160 ISBN 978-619-7058-32-1)